

# Mevlânâ Celâleddin (ra) üzerine

**Zübeyir Yürekli: “Mevlânâ’yı kısaca tanıtır mısınız? Üstad Hazretleri, ‘Mevlânâ benim zamanımda gelseydi Risâle-i Nur’u, ben onun zamanında gelseydim Mesnevîyi yazardım’ ifadesini kullanıyor. Ben buradan Mevlânâ’nın da müceddid olduğunu çıkarıyorum. Ama Mesnevîde bir kısım hikâyelerin İslâm edebine uymadığı söyleniyor. Bunların doğruluk payı nedir? Mevlânâ hakkında söylenen bir takım sözlere ne cevap vereceğiz?”**

1207’de Belh’te doğan Hazret-i Mevlânâ, 1273’te Konya’da ebediyete göçtü. Soyu baba tarafından Hazret-i Ebû Bekir-i Sıddîk’a (ra) dayanır. Anne tarafından da seyittir ve hiç şüphesiz müceddid-i dindir. İlk tahsilini babası Sultanu’l-Ulemâ Muhammed Bahaüddin Veled’den aldı.

Belh’ten babasıyla birlikte ayrıldığında beş yaşındaydı. Âilesiyle birlikte Nişâbûr, Bağdat, Hicaz, Şam ve Anadolu’nun muhtelif şehirlerine gitti. Nişâbur’da bulundukları sırada Feridüddin-i Attar Hazretleri iltifat etti ve “bu çocukta bir nûr-u İlâhî var. İstidâdı fevkalâde.” diyerek meşhur eseri Mantıku’t-Tayr’ın bir nüshasını kendisine hediye etti. Şam’da bulunduğu sırada Muhyiddîn-i Arabî ile, Şeyh Sadeddin-i Hamevî ile, Osman Rûmî ile, Mevlânâ Kemâleddin bin Adîm ile görüştü ve onlardan ders aldı.

Hazret-i Mevlânâ âilesiyle birlikte yedi sene Karaman’da ikamet etti. Fakat sonradan Konya hükümdârı Alaüddin Selçukî’nin dâveti üzerine Konya’ya gitti ve buraya yerleşti.

Tefsîr, Hadîs, Fıkıh, Mantık, Usûl, Meânî, Edebiyat, Matematik, Fen, Tıp gibi zamanının bütün ilimlerini okudu ve her birinde uzmanlaştı. Babasının ölümünden sonra ders okutmaya başladıysa da, mânevî ve ledünnî ilimleri almak üzere babasının işâretiyle Seyyit Burhânettin Tirmizî’nin nezdinde riyâzete ve enfûsi dairede mücâhedeye başladı. Seyyit Burhanettin Tirmizî’den dokuz sene mânevî

ilimler tahsil etti. Tasavvufta yüksek makamlara ulaştı. Kalben yükseldi; fakat akıl ayağını da bırakmadı.

Hocasının Kayseri'ye gitmesi üzerine Konya'da talebe yetiştirmeye başladı. Binlerce talebe yetiştirdi.

Bu sıralarda Tebrîz'de "Uçan Güneş" olarak anılan ve sahip olduğu yüksek ve ledünni mânevî ilimleri vermek üzere bir yüksek istidât arayışına çıkan büyük mutasavvıf Şems-i Tebrizî, gördüğü bir rüya üzerine Konya'ya gelmişti. Peşinde binlerce talebesiyle Celâleddin-i Rûmî'yi burada gören Şems-i Tebrizî, aradığı zatın bu olup olmadığını anlamak üzere ona bir soru yöneltti:

"Peygamber Efendimiz (asm), "Ben Allah'a her gün yetmiş defa tevbe ediyorum." derken; onun ümmetinden bazıları, "O ridâmın içindedir" diyor. Bu nasıl olur? Ne demektir?"

Hazret-i Mevlânâ:

"Hazret-i Peygamber'in (asm) istidadı sonsuza doğru durmadan yükseliş içindedir. Allah katında her gün yetmiş kat yükseliyor ve her yükselişinde Allah'a tevbe ediyordu. Onu ridâsının içinde görenlerse kâbiliyetlerinin "sınırlılığını" ve artık yükseliş kaydetmediklerini ilan ediyorlar. Yükselişin anahtarı tevbedir." diyor.

Aradığı istidadı bulduğundan emin olan Şems-i Tebrizî artık Hazret-i Mevlânâ'dan ayrılmıyor. Aylarca "manevî sohbet" asansöründe birlikte yükseliyorlar. Hazret-i Mevlânâ'nın ledün ilmi böylece kemale eriyor.

Hazret-i Mevlânâ tekkesinde Şeyh Feridüddin Attar'ın Mantıku't-Tayr'ı ile Hakîm Senâî'nin Hadîka'sını okutur ve bu eserleri takdir ederdi. Bir gün talebelerinden Hüsâmettin Çelebi, bu iki kitap tarzında çağdaş bir kitaba ihtiyaç olduğunu söyledi. Hazret-i Mevlânâ da:

"Bana da böyle bir fikir ilham olunmuştu!" diyerek sarığının arasından çıkardığı bir kâğıdı Hüsâmettin Çelebi'ye uzattı. Bu kâğıtta Mesnevî'nin baş tarafındaki ilk on sekiz beyit yer alıyordu. Sonra Hazret-i Mevlânâ söyledi, Hüsâmettin Çelebi yazdı. Artık ilhamlar gelmeye başlamıştı. Yazdılar, yazdılar, yazdılar.

Mesnevî'deki hikâyeler o zamanın fehmine uygun, ama teşbih, temsil ve mecazın da bolca kullanıldığı fıkralardır. Mesnevî edebe aykırı unsurlar ihtiva etmez. Bunu görmek için hikâyelerdeki temsil, teşbih ve mecazi ifadelerin insafla ve doğru değerlendirilmesi yeterli olacaktır.

Hazret-i Mevlânâ'nın âlemi baştanbaşa akıl ve kalp gözüyle gören bir makamda bulunduğuna işâret eden Bedüzzaman Hazretleri, "Fikren arşa çıkan, Celâleddîn-i Rûmî gibi diyebilir: "Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fitrî fonograflar gibi Cenâb-ı Haktan işitebilirsin." yoksa, Celâleddîn gibi, bu derece yükseğe çıkamayan ve ferşten arşa kadar mevcûdâtı âyine şeklinde görmeyen adama, "Kulak ver! Herkesten Kelâmullah'ı işitirsin." desen, mânen arştan ferşe sukut eder gibi, hilâf-ı hakikat tasavvurât-ı bâtılâya giriftar olur."1 der.

Üstad Saîd Nursî, Mesnevî'nin bir hizmet tarzı olarak yazıldığı çağdaki makbûliyetine ve Risâle-i Nûr ile arasındaki âhenge şöyle işâret eder: "Hazret-i Mevlânâ benim zamanımda gelseydi, Risâle-i Nûr'u yazardı. Ben de Hazret-i Mevlânâ zamanında gelseydim, Mesnevî'yi yazardım. O zaman hizmet Mesnevî tarzındaydı. Şimdi Risâle-i Nûr tarzındadır." 2

### **Dipnotlar:**

1 - Lem'alar, s. 272.

2 - Son Şahitler, 1/318.